

Відгук отримано
22.11.2023

Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.048
(Олексюк О.М.)

Голові спеціалізованої вченої ради

ДФ 26.133.048

у Київському університеті

імені Бориса Грінченка

доктору педагогічних наук, професору,

завідувачу кафедри музикознавства

та музичної освіти

Олексюк Ользі Миколаївні

ВІДГУК

офіційного опонента **Черкасова Володимира Федоровича**,
професора кафедри музичного мистецтва Комунального закладу вищої освіти
«Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради про дисертацію
**Савченко Юлії Олександрівни «Формування готовності майбутніх
керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним
колективом»** подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

1. Актуальність теми дослідження.

Важливість модернізації сучасної вищої мистецької освіти та
приведення її у відповідність до сучасного рівня розвитку європейського
освітнього простору зумовлює необхідність вирішення нових завдань
професійної підготовки і набуття конкурентоздатності фахівців мистецької
освіти, на чому наголошено в чинному законодавстві України: національній
програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), документах ЮНЕСКО
(Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного
самовираження, Дорожня карта мистецької освіти), гуманізації освіти, що

виражається в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, що є головним принципом мистецької освіти.

На сучасному етапі варто констатувати процес відродження вокально-ансамблевого мистецтва. Проте, для залучення дітей та молоді до цього виду мистецтва необхідно, щоб воно здійснювалося на основі творчої взаємодії керівника ансамблю з учасниками колективу. У ролі головного організатора творчої взаємодії виступає керівник вокального ансамблю, який володіє системою певних якостей. Тому, підготовка майбутнього керівника вокального ансамблю в сучасних умовах модернізації й оптимізації системи вищої освіти, на слушну думку автора дисертації, потребує нових концептуальних підходів, що передбачає оновлення змісту, форм і методів роботи.

Актуальність дослідження проблеми формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом засвідчують виявлені Ю.О. Савченко суперечності, зокрема, між необхідністю привнесення у процес забезпечення діяльності вокальних ансамблів сучасних технологій, у тому числі технологій взаємодії, та проведення занять переважно традиційними способами; вимогами до змісту готовності керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії та відсутністю визначеності системи професійних знань, умінь та професійних якостей для практичної реалізації технології взаємодії. Підтвердженням важливості вирішення наукової проблеми є те, що дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри академічного та естрадного вокалу за темою «Методичні основи компетентнісного підходу у вокально-професійній підготовці студентів» та загальною науковою темою Факультету музичного мистецтва та хореографії Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті» (державний реєстраційний номер 0116U003993). Тему дослідження затверджено Вченою радою Київського

університету імені Бориса Грінченка (протокол № 10 від 28 листопада 2019 року) та узгоджено в раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 1 від 28 січня 2020 року).

Тому, тема дисертаційної роботи «Формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом» набирає особливого значення і є актуальною, що підтверджується її ґрунтовним теоретичним, методологічним та емпіричним наповненням, впровадженням результатів в освітній процес українських закладів вищої освіти, а також апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Оцінюючи зміст та структуру дисертації констатуємо, що науковий апарат сформульовано кваліфіковано, поставлені завдання реалізуються поетапно і висвітлюються у змісті трьох розділів дисертації. Мета дослідження, а саме: обґрунтування організаційно-методичних засад формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом, конкретизується через виконання визначених завдань, які послідовно реалізуються упродовж усього дослідження на засадах авторської концепції.

Для досягнення мети дослідження здобувачем запропоновано дві групи методів – *теоретичні* (вивчення та аналіз філософської, психолого-педагогічної, музично-педагогічної літератури з проблеми дослідження, інформаційних ресурсів мережі Інтернет); *емпіричні* (вивчення та узагальнення досвіду забезпечення діяльності вокальних колективів, педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, тестування, опитування, ранжування, метод незавершених речень, педагогічний експеримент, математична обробка результатів та їх графічна інтерпретація).

Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (213 найменувань, з них 20 іноземними мовами) та додатків (12). Ілюстративний матеріал подано у 15 таблицях та 4 рисунках. Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 224 сторінки, з них 181 – основного тексту.

Робота чітко структурована, стилістично й технічно грамотно оформлена. Зміст дисертації збагачений матеріалом, який свідчить про достовірність висловлюваних автором суджень і зроблених висновків. Обґрунтованість сформульованих у дисертаційній роботі положень забезпечується різноманітністю джерельної бази, яка містить наукові праці загальнопедагогічного, психологічного, мистецтвознавчого та методичного спрямування. В анотації до дисертації здобувачем відображено загальні результати дослідження теоретичних основ формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом, змістово-методичне забезпечення та результати дослідно-експериментальної перевірки ефективності формування зазначеного явища, наукову новизну та практичне значення здійсненого дослідження.

Результати дослідження першого і другого завдань розкрито в першому розділі дисертації «Теоретичні основи формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом як наукова проблема». До того ж автором дисертації успішно проаналізовано стан дослідженості проблеми формування готовності до творчої взаємодії майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом.

Заслуговує позитивної оцінки те, що Ю.О. Савченко обґрунтовано наукові положення, що базуються на всебічному аналізі проблеми в теорії та методиці мистецької освіти, численних педагогічних, психологічних та мистецтвознавчих наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців.

Аналіз дисертаційної роботи Ю.О. Савченко уможливило стверджувати про науковість й обґрунтованість понятійно-категоріального апарату, оскільки вивчено й узагальнено сутність понять «готовність особистості», «психологічна готовність», «готовність до творчої діяльності», «творча взаємодія» (п. 1.2.). Студіювання наукових праць дало змогу здобувачу обґрунтувати положення щодо змісту готовності керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом, що розглядається як особистісно-професійна інтегрована якість фахівця, яка відображає сформованість мотиваційної сфери, знання, володіння методикою проведення занять та конструктивно-творчими якостями, що реалізується у суб'єкт-суб'єктних відносинах і діалогічному стилі педагогічного спілкування (п. 1.2.).

Вартісним є те, що дисертанткою акцентовано увагу на значущості знань та принципів добору репертуару для вокального колективу, методиці роботи над унісоном та єдиним тембровим забарвленням голосів у партіях, роботі над вертикальним строем, динамічною гнучкістю ансамблю, методикою роботи над вокальним твором та інтерпретації виконуваного твору й концертній діяльності тощо.

Висновки до першого розділу представлено дисертантом на основі широкого комплексного аналізу психолого-педагогічних, мистецтвознавчих, вокально-методичних джерел, аналізу навчальних програм, підручників, посібників. Окрім того, використаних методів аналізу, систематизації й узагальнення наукової літератури. Вони повною мірою розкривають результати поставлених здобувачем першого і другого завдань.

Згідно успішної реалізації третього й четвертого завдань дослідження, що відображено у другому розділі дисертації «Організаційно-методичні засади формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом», слушно зазначити високий рівень обґрунтованості автором роботи критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності керівника вокального ансамблю до творчої

взаємодії з музичним колективом.

На наш погляд, заслуговує позитивної оцінки те, що автором дисертації відповідно до змісту й характеру регламентованих освітньо-кваліфікаційною характеристикою функцій, а також компонентів структури досліджуваного явища визначено критерії сформованості готовності майбутнього керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом, з-поміж яких: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інформаційний, креативно-діяльнісний, конструктивно-творчий.

Ціннісним здобутком роботи є змістово-методичне забезпечення формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом, методологічну основу якого складають визначені здобувачем наукові підходи (компетентнісний, діяльнісний, аксіологічний, культурологічний, особистісний, полісуб'єктний (діалогічний), фасилітаційний, творчий) та реалізація психологічних (актуалізація, візуалізація, сенситивність) та педагогічних (єдність емоційного та свідомого, єдність художнього та технічного, єдність розвитку особистісних властивостей та індивідуальності кожного учасника ансамблю) принципів.

Здійснення п'ятого завдання уможливило проведення експериментальної перевірки ефективності змістово-методичного забезпечення формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом. До того ж у дисертації представлено детальний аналіз перебігу експериментальної перевірки та її результатів, усі етапи якої ґрунтовно схарактеризовані у тексті третього розділу «Експериментальна робота з формування готовності майбутнього керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом». Ретельно відібрані дослідницею діагностичні методики та методи математичної обробки сприяли достовірності експерименту й вірогідності його результатів та доведенню ефективності формування готовності майбутнього керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом.

Висновки до третього розділу відображають результати перевірки ефективності змістово-методичних засад формування готовності майбутнього керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом, що містяться у трьох етапах. Сформульовані в дисертації загальні висновки відображають належний рівень реалізації представлених у вступі мети і завдань роботи, а також вказують на перспективність подальших наукових досліджень. Автором дисертації обґрунтовано й узагальнено динаміку вирішення проблеми дослідження, що підтверджує дієвість розроблених організаційно-педагогічних умов та ефективність формування готовності майбутнього керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом.

Результати дисертаційного дослідження було апробовано здобувачкою у процесі виступів і обговорень на міжнародних науково-практичних конференціях (13 доповідей) та наукових семінарах кафедри музикознавства та музичної освіти й кафедри академічного та естрадного вокалу Київського університету імені Бориса Грінченка (2019–2023 рр.).

3. Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна отриманих у ході дослідження результатів є незаперечною і полягає в тому, що вперше теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність організаційно-методичних засад формування готовності майбутніх керівників вокальних колективів до творчої взаємодії з музичним колективом; змодельовано процес формування готовності керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом; узгоджено його окремі елементи (мету, творче музичне середовище, теоретичний блок, що містить методологічні підходи, принципи, структурні компоненти готовності, критерії; та методичний блок, який охоплює методику формування готовності, а саме: організаційні етапи, методи та прийоми, рівні сформованості готовності); розроблено методику формування готовності майбутніх керівників вокальних колективів до

творчої взаємодії з музичним колективом; представлено авторське визначення поняття «готовність майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом», що враховує специфіку навчання та виховання у творчому музичному середовищі.

Підкреслимо також велику науково-методичну щільність роботи. Інноваційним науковим надбанням здійсненого дослідження є і те, що уточнено сутність понять: «готовність до творчої діяльності», «психологічна готовність», «творча взаємодія»; удосконалено діагностичний інструментарій для моніторингу рівнів сформованості готовності майбутніх керівників вокальних колективів до творчої взаємодії з музичним колективом; визначено критерії: налаштованість керівника вокального ансамблю на творчу взаємодію з колективом; здатність до створення психологічного комфорту між керівником вокального ансамблю та учасниками колективу; здатність до вибору керівником оригінального художнього репертуару для вокального ансамблю; спроможність заохочувати студентів до концертної діяльності під час творчого музикування та їх показники, а також здійснено диференціацію рівнів сформованості готовності: високий (творчий), середній (репродуктивний), низький (інтуїтивний).

У дисертаційній роботі подальшого розвитку набули форми, методи підготовки майбутніх керівників вокальних колективів до творчої взаємодії з музичним колективом.

Результати дослідження успішно впроваджено в освітній процес Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка № 173/1 29.09.2023 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка № 08-221/3 від 27 березня 2023 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 01-15/99 від 04 квітня 2023 р.).

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Основні теоретичні положення дисертаційного дослідження, результати та висновки висвітлені у 10 наукових публікаціях, з яких 3 – одноосібні, 7 – у співавторстві: 3 (з них 1 у співавторстві) у виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 3 (з них 3 у співавторстві) у виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection; 4 (з них 3 у співавторстві), у яких додатково відображено результати дисертації. Особистий внесок здобувача в роботах, написаних у співавторстві, вважаємо достатньо вагомим.

5. Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що автором дисертації розроблено та апробовано методику формування готовності майбутнього керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом, позитивні результати якої дозволяють рекомендувати її до впровадження при роботі з вокальними колективами в ЗВО; визначено критерії та рівні сформованості готовності до творчої взаємодії у вокальному колективі; розроблено та апробовано діагностичний інструментарій для проведення комплексного дослідження, спрямованого на вивчення ефективності організаційно-методичних засад формування готовності керівника до творчої взаємодії з вокальним колективом. Результати дисертаційного дослідження дозволили визначити конкретні механізми практичної реалізації в процесі організації творчого музичного середовища в ЗВО. Матеріали дослідження можуть використовуватися при організації занять з творчими колективами дітей та юнацтва у різних сферах мистецтв та у проведенні майстер-класів з викладачами мистецьких колективів, а також у післядипломній перепідготовці викладачів музичного мистецтва та при розробці навчальних матеріалів для цієї категорії освітян.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Ю.О. Савченко «Формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до

творчої взаємодії з музичним колективом», зазначимо, що дисертація не позбавлена недоліків і дискусійних положень, а саме:

1. На наш погляд, у дисертаційній роботі слушно було б конкретизувати, яким чином здійснювався розподіл респондентів в межах експериментальної та контрольної груп.

2. У другому розділі дисертації на стор. 104 серед педагогічних принципів автором влучно виділені принципи єдності емоційного і свідомого та єдності художнього і технічного в процесі моделювання процесу формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом. На нашу думку, зазначені принципи бажано було б розкрити ґрунтовніше та показати їх вплив на інтерпретацію інтонаційно-образного змісту музичного твору.

3. Враховуючи ґрунтовність запропонованої автором методики формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з колективом доцільною бачиться подальша дисемінація представленої методики у вигляді методичних рекомендацій.

4. Вважаємо, що дослідження значно виграло б, коли б автор презентував зарубіжний досвід формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом.

5. У третьому розділі дисертації здобувачем презентовано значну кількість таблиць і рисунків, що безумовно збагачують візуалізацію сприйняття результатів кожного етапу експерименту. Натомість певну частину їх з узагальненими даними можна було б перенести у додатки.

7. Загальна оцінка дисертації.

Проте, зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи, а також не зменшують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість дисертаційного дослідження.

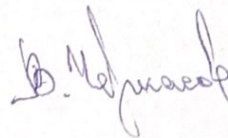
Дисертація «Формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом» є завершеною науковою працею, в якій її автором, Савченко Юлією Олександрівною, отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку теорії та методики музичної освіти.

Дисертаційна робота Ю.О. Савченко відповідає чинним вимогам п.6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (зі змінами), наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 3.02.2017 р. за № 155/30023, а її автор Савченко Юлія Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри
музичного мистецтва Комунального
закладу вищої освіти

«Академія культури і мистецтв»
Закарпатської обласної ради

Володимир ЧЕРКАСОВ

*Свідомою підписав
Черкасова Володимир
Миколайович
Л. Ташабішвілі*